

Handläggare
Sofia Asp
Telefon: 08-508 24 550**Till**
Skärholmens stadsdelsnämnd

Svar på remissen "Strategi för en äldrevänlig stad – underlag till program"

Förvaltningens förslag till beslut

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till Kommunstyrelsen.

Susanne Leinsköld
StadsdelsdirektörAndreas Thorstensson
Avdelningschef

Sammanfattning

Andelen äldre i befolkningen ökar såväl i Stockholms stad som i övriga landet och i stora delar av världen. Idag bor cirka 140 000 personer som är över 65 år eller äldre i staden och det förväntas öka med drygt 90 000 personer till år 2040. År 2015 var Stockholms stad med och grundade the European Covenant on Demographic Change som syftar till att främja äldrevänliga städer inom Europa. En äldrevänlig stad kan definieras som en för äldre, med varierande behov och förutsättningar, tillgänglig och inkluderande stad med en utemiljö och samhällsservice som möjliggör ett aktivt liv, såväl fysiskt som socialt och samhällsgemensamt, också under ålderdomen.

Utifrån det har Äldrenämnden fått i uppdrag att ta fram ett underlag till program för en äldrevänlig stad vilket resulterat i den Strategi för en äldrevänlig stad som behandlas i detta tjänsteutlåtande. Förvaltningen är överlag positiv till Strategin för en äldrevänlig stad och delar många av de synpunkter och förslag som presenteras.

Bakgrund

Äldrenämnden fick i Stockholms stads budget 2017 i uppdrag att ta fram ett långsiktigt program för framtidens äldreomsorg. Uppdraget har senare preciserats till att ta fram ett underlag till program för en äldrevänlig stad, det vill säga ett program som omfattar alla äldre och som inte är begränsat till omsorgen. Det underlag som tagits fram är den Strategi för en äldrevänlig stad som behandlas här.

Underlaget har nu, utöver Skärholmen, skickats på remiss till stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Norrmalm, Rinkeby-Kista. Av facknämnderna har Exploateringsnämnden, Trafiknämnden och Stadsbyggnadsnämnden fått remissen. Yttrandena ska vara Kommunstyrelsen tillhanda 29 mars 2018.

Ärendet

Andelen äldre i befolkningen ökar såväl i Stockholms stad som i övriga landet och i stora delar av världen. Idag bor cirka 140 000 personer som är över 65 år eller äldre i staden och det förväntas öka med drygt 90 000 personer till år 2040. Det innebär att staden behöver utarbeta långsiktiga strategier för att möta de nya krav som detta kommer ställa på stadens verksamheter. 2015 diskuterades frågan om hur utvecklingen av en åldrande befolkning ska mötas vid G7-mötet¹ vilket visar att detta är en prioriterad och aktuell fråga också globalt.

Världshälsoorganisationen (WHO) har initierat ett globalt nätverk som verkar för äldrevänliga städer – Global Age-Friendly Cities and Communities (GNAFCC) och 2015 var Stockholms stad med och grundade den europeiska motsvarigheten; the European Covenant on Demographic Change som syftar till att främja äldrevänliga städer inom Europa. En äldrevänlig stad kan definieras som en för äldre, med varierande behov och förutsättningar, tillgänglig och inkluderande stad med en utemiljö och samhällsservice som möjliggör ett aktivt liv, såväl fysiskt som socialt och samhällsgemensamt, också under ålderdomen. En dimension av arbetet handlar om att stärka de äldres självständighet och möjligheter till inflytande både i frågor som rör det egna livet samt i samhällsfrågor. Grupper av äldre med en svagare position i samhället ska stärkas i att ta kontroll över sitt eget liv. Stockholms stad har som grundare och medlem i the European Covenant on

Demographic Change förbundit sig att arbeta mot målet om en äldrevänlig stad.

WHO har tagit fram en guide för utvecklingen av äldrevänliga städer². I denna delas arbetet mot en äldrevänlig stad upp i åtta tematiska områden. Utifrån förutsättningarna i den svenska kontexten har Äldrenämnden sammanfogat några av dessa för att slutligen dela in arbetet i följande sex:

1. Bostäder
2. Social delaktighet, inkludering och respekt
3. Ta tillvara äldres resurser
4. Samhällsstöd och service
5. Utomhusmiljöer och byggnader
6. Transport och mobilitet

Den definition av äldre som har använts är personer som är 65 år gamla eller äldre.

WHO har även tagit fram en modell för arbetet mot en äldrevänlig stad som omfattar stegen planering, implementering, uppföljning och kontinuerlig förbättring.³ Strategin för en äldrevänlig stad har arbetats fram som en del av modellens första steg, det vill säga planeringen. En viktig aspekt av detta steg är att utveckla forum som säkerställer att äldre invånare involveras i utvecklingsarbetet. Äldrenämnden har utifrån detta i samverkan med Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) utformat en workshop för äldre invånare i vilken 37 personer deltog. Även en workshop med professionella inom äldreomsorgen har anordnats i vilken medarbetare från staden likväl från privata utförare, ideella sektorn samt forskare från KTH deltog. De synpunkter och förslag som framkom i de två workshoparna redovisas också i Strategi för en äldrevänlig stad.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldre, personer med funktionsnedsättning och socialpsykiatri.

Pensionärsrådet har getts möjlighet att lämna synpunkter och deras yttrande biläggs detta tjänsteutlåtande, se bilaga 5.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är överlag positiv till Strategin för en äldrevänlig stad. Strategin presenterar inte färdiga lösningar men lyfter de behov av utveckling som den demografiska utvecklingen kommer att ställa på stadens verksamheter. Förvaltningen delar bilden av att ökad samverkan mellan staden och andra aktörer, samt ett förebyggande arbete för alla äldre är viktigt. Detta i syfte att möta kommande utmaningar i och med den åldrande befolkningen.

I strategin beskrivs de stora skillnader som finns mellan stadens olika stadsdelar avseende befolkningens medellivslängd, ohälsotal, inkomst samt upplevd trygghet. I kapitlet "Nästa steg" slås fast att det är viktigt att det ges utrymme för anpassning utifrån dessa skillnader i förutsättningar i arbetet mot en äldrevänlig stad, samt att det fortsatta arbetet görs i samråd med berörda nämnder, något förvaltningen välkomnar och anser viktigt.

Utifrån aspekten om olikheter i förutsättningar för stadsdelarna hade förvaltningen velat se analys i strategin avseende representativitet och jämställdhet.

Representativitet

I strategin beskrivs WHO:s modell för arbetet med en äldrevänlig stad och vikten av att äldre kommer till tals i planeringen av det fortsatta arbetet mot en äldrevänlig stad. En stor andel av invånarna i Skärholmens stadsdelsnämndsområde har invandrat till Sverige eller har föräldrar som invandrat till Sverige. Av strategin framgår att Äldrenämnden hade svårt att locka deltagare från Skärholmen, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta till den workshop för äldre som anordnades. Förvaltningen saknar beskrivning av olikheter mellan stadsdelarna i andelen invandrad befolkning, samt en analys av vad det har inneburit för framtagandet av strategin att denna del av den äldre befolkningen hade låg representation i den workshop som anordnades. Avseende de områden som beskrivs i avsnittet "Olikheter mellan stadsdelarna" har invånarna i Skärholmen också kortare medellivslängd, högre ohälsotal, lägre inkomst samt upplever en högre grad av otrygghet än invånarna i de flesta andra stadsdelar inom staden. Förvaltningen erfar att äldre personer som själva invandrat, eller anhöriginvandrat och som har bristande kunskap i svenska språket och dataanvändning samt har stått utanför den svenska arbetsmarknaden när denne var i arbetsför ålder är svåra att nå med de aktiviteter, den information och den uppsökande verksamhet som förvaltningen erbjuder. Dessa invånare

har också låg representation i beslutande eller rådgörande organ i den demokratiska processen.

Det arbete som staden redan gör för äldre når inte alltid denna målgrupp. I exempelvis avsnittet ”Hur når vi de äldre?”⁴ redovisas de förslag som framkom i workshopen för de äldre. Utifrån förvaltningens erfarenheter bedömer förvaltningen att med de informationskanaler som föreslås riskerar staden att inte nå den ovan beskrivna målgruppen. Förvaltningen vill lyfta vikten av att utforma det fortsatta arbetet med en medvetenhet om detta. En stor utmaning i arbetet mot målet om en äldrevänlig stad för samtliga äldre ligger i att också nå denna målgrupp.

Jämställdhet

I dokumentet ”Strategi för en äldrevänlig stad” används det ökade ordet äldre om personer som är 65 år eller äldre. I avsnittet ”Olikheter mellan stadsdelar” beskrivs skillnader mellan kvinnor och män men i strategin som helhet saknas en analys av vad detta kan innebära för det fortsatta arbetet. I kapitlet ”Nästa steg” skulle med fördel en beskrivning av hur det fortsatta arbetet ska genomföras utifrån ett genusperspektiv och utifrån jämställdhetsintegrering som metod kunna införas.

De sex tematiska områdena

Förvaltningen är överlag positiv till de synpunkter och förslag som redovisas under respektive temaområdes rubrik i kapitlet ”Äldrevänlig stad”. Förvaltningen vill framföra egna synpunkter och förslag på innehållet i beskrivningen av följande temaområden:

Bostäder

Förvaltningen ser positivt på förslaget om ett varierat utbud av bostäder som är trygga, fullt tillgängliga och anpassade till de äldres behov både när det gäller pris/hyra men även utformning. Detta är särskilt viktigt avseende de mindre bostäderna då dessa är särskilt efterfrågade av äldre. Förvaltningen har dock sett exempel på hur upprustning, anpassning samt renovering av hyresrätter har resulterat i stora hyreshöjningar för äldre och vill lyfta den väldigt viktiga aspekten att upprustning av bostadsbeståndet inte får resultera i att äldre inte har råd att bo kvar.

Förvaltningen ser väldigt positivt på förslaget om ”flyttcoacher” som ett sätt att sänka den tröskel en flytt innebär för många äldre. Äldre som bor i äganderätt och som vill flytta, t ex till något mindre, ser försäljningsprocessen som ett stort hinder för en flytt. Att i den situationen kunna få hjälp av en flyttcoach tror förvaltningen skulle kunna underlätta för den äldre att ta det steget. Även praktisk hjälp att packa ihop och transportera bohag vid en flytt till ett seniorboende skulle kunna underlätta för äldre att ta steget att flytta. En flyttcoach skulle också kunna arbeta med informationsinsatser på flera språk om hur äldre kan anmäla sig till Bostadsförmedlingen.

Ta tillvara äldres resurser

I avsnittet beskrivs hur samhället, både på arbetsmarknaden och i ideell sektor, på många plan misslyckas med att ta tillvara äldre invånares resurser på grund av att verksamheten inte anpassas till äldre i tillräcklig utsträckning. Förvaltningen vill framhålla att det svenska samhället i stort har svårigheter med att ta tillvara invandrade invånares resurser överlag vilket kan konstateras genom en högre arbetslöshet i denna grupp i jämförelse med invånare födda i Sverige. För invånare som invandrat och passerat 65 års ålder finns en än större risk att dennes resurser inte tas tillvara. Arbetet med att ta tillvara äldres resurser hänger samman med inställningen till att ta tillvara icke-normativa personers erfarenheter i samhället överlag. Arbetet mot en förändring av detta behöver utformas utifrån en ökad medvetenhet för att nå framgång.

Samhällsstöd och service

Förvaltningen ser positivt på det förslag som lagts om att införa en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som ger kommunerna lagstöd för förenklad biståndshandläggning. Detta skulle möjliggöra att biståndshandläggarnas resurser kan prioriteras till där den behövs bättre och eventuellt lätta arbetsbelastningen.

Förvaltningen instämmer i att den negativa bild som ges av äldreomsorgen i media är ett problem. Förvaltningen har vid jämförelse mellan resultaten av demokratiundersökningen och Socialstyrelsens årliga brukarundersökning kunnat konstatera att invånarnas förtroende för äldreomsorgen i stadsdelen är betydligt lägre hos den del av befolkningen som inte nyttjar äldreomsorg. Förvaltningen har gjort antagandet att en förklaring ligger i just den mediala bilden. För att motverka detta anser förvaltningen det viktigt att arbeta med att ge korrekt information om vad

förvaltningen kan erbjuda och vad de äldre kan förvänta sig av kommunen. Äldre direkt är en funktion som förvaltningen ser positivt på. Många ärenden kan hanteras där vilket avlastar förvaltningens biståndsbedömare. Äldre direkt har dock svårt att besvara frågor om lokala detaljer och utformningar. För de äldre finns en risk att Äldre direkt upplevs som opersonligt och avlägset. Som en del av det uppsökande arbetet kommer förvaltningens Beställarenhet för äldre anordna öppna infoträffar för att på så sätt erbjuda de äldre en möjlighet att träffa en fysisk person med en större lokal kännedom och lokalt mandat. Förvaltningen har i sitt arbete med bostadsbyggnadsprojektet Fokus Skärholmen anordnat samråd. Vi ett av dessa framkom att många äldre uppskattade den lokal som var öppen att besöka för allmänheten under hela samrådstiden där det fanns personal som kunde besvara frågor. I framtiden lär den äldre befolkningen ha en högre kompetens och vana i att använda digitala verktyg för att söka och få information och svar på frågor. Till dess är det för många äldre fortfarande det personliga mötet som är det viktigaste sättet att uppnå trygghet och inflytande över sin situation.

Bilagor

1. Remissbrev - Angående remissen om Strategi för en äldrevänlig stad
2. Utdrag ur protokoll nr 9 fört vid äldrenämndens sammanträde tisdagen den 21 november 2017
3. Tjänsteutlåtande - Strategi för en äldrevänlig stad från Äldreförvaltningens utvecklingsavdelning
4. Strategi för en äldrevänlig stad – underlag till program
5. Yttrande från lokala pensionärsrådet.